

adet, veselje uz pucanje iz pušaka; prema najavama, snimcima i analizama venčanja Željka Ražnatovića Arkana i Svetlane Veličković Cece - na koje je poslanik Šešelj očigledno ciljao - šenluk spada u drevne srpske običaje.

Vojislav Šešelj verovatno ima razloga da se bavi pitanjima reda i mira jačim od banalne činjenice da se i sam svojevremeno proslavio mahanjem pištoljem na javnim mestima ili hapšenjem nekoliko desetina njegovih jurišnika u vreme raskida ljubavi sa Socijalističkom partijom Srbije, krajem 1993. godine. Nije reč, ipak, o prostoj igri kratkim pamćenjem ovdašnje političke javnosti. Opšta nesigurnost raste uprkos redovnim policijskim izveštajima o opadanju broja načinjih krivičnih dela uz upotrebu oružja, pa i uprkos povremenim "analitičkim" izjavama da se to samo kriminalci medusobno obračunavaju, to jest tamane, te tako rade za policiju i u korist opšte sigurnosti građana.

Za stare srpske adete policija ima više od "kolegijalnog razumevanja", budući da je samo na početku svadbe u Žitoradi počinjeno bar tuce prekršaja i krivičnih dela, počev od ugrožavanja saobraćaja (vožnja "dajmlera" bez registarskih tablica), nošenja i pucnjave iz zakonom zabranjenog oružja ("hekler & koh", "škorpion"), do ugrožavanja opšte sigurnosti i oštećenja javnog vlasništva (prekid linije dalekovoda). Istovremeno, racije na skriveni i neupotrebljeno oružje u Sandžaku i na Kosovu plasirane su kao udarne vesti državne televizije i velike radne pobede policije.

Ili - u prilog pamćenju - ne tako davno, jedan od argumenata za izricanje kazne na višegodišnju robiju akterima takozvane afere "Opera" bilo je i to što za četiri od deset na zagrebačkom aerodromu zaplenjenih pušaka nisu imali - potpisani revers. Ukratko, očigledno je da u vezi sa nekažnjениm nošenjem i upotreboru oružja važi pravilo "po potrebi službe". Zakon je da o njemu raspravljaju poslanici, ako prethodno - kao što je to slučaj sa nedavnjim Predlogom zakona o oružju i municiji, koji je skupštini Srbije podnela Demokratska stranka - nije "zaboravljen" u proceduri.

Sredinom osamdesetih, jedva neku godinu pred početak raspada SFRJ, nadležne službe ondašnje savezne policije procenjivale su količinu ilegalnog naoružanja (zaostalog u rukama građana još od Drugog svetskog rata) na oko 1,5 miliona komada. Sve to uprkos nekoliko posleratnih tura legalizacije, pri kojima je bilo potrebno samo prijaviti "trofej" da bi se za njega dobili papiri, osim u retkim slučajevima kada su u privatnom posedu pronalaženi protivavionski topovi ili tankete. Ako je dozvoljeno izvoditi zaključke iz selektivnog (ne)činjenja današnje "posleratne" srpske policije, u XXI vek ulazimo neuporedivo bogatiji. Gvožđem. ■

ALEKSANDAR ĆIRIĆ

ZORAN SINKO
FATALNO ZAUSTRALJANJE: Železnička stanica u Štrpcima

Otmica u Štrpcima, dve godine kasnije

Zakopana istina

Kao malo što, tragedija u Štrpcima dovela je u pitanje same osnove ovdašnje pravne države i pokazala kako u njoj postoje dva reda građana. Prvi su srpske i crnogorske nacionalosti, a građani drugog reda su svi ostali

Protekle su dvije godine od otmice grupe Muslimana i jednog Hrvata, građana SR Jugoslavije 27. marta 1993. iz vlaka broj 671 u Štrpcima. Rodbina otetih putnika, Crnogorski helsinki komitet za ljudska prava i građanski pokret otpora "Javnost protiv fašizma" organizirali su tim povodom otvorenu konferenciju za javnost u Podgorici. Prisustvovalo je nekoliko desetina građana, novinari, te predstavnici Fonda za Humanitarno pravo i "Helsinki voča". Iako poimenično pozvani, izostali su ljudi iz vrha vlasti Crne Gore i savezne države. Istodobno, u Vijeću građana Skupštine SR Jugoslavije nije prošao prijedlog narodnog poslanika Socijaldemokratske partije Crne Gore (SDP CG) Ránka Krivokapića da se Vijeće oglaši povodom otmice u Štrpcima jer se "već dvije godine ne zna ništa o sudbini otetih ljudi". Odgovorio mu je potpredsjednik savezne vlade Nikola Šainović da je istraga još u toku, tako da nemaju osnova za parlamentarnu debatu.

Dokle je istraga stigla i šta je u njoj ustanovljeno, tj. tko su omičari, tko njihovi naredbodavci, gdje su oteti ljudi i da li su živi, nije i dalje poznato. Dr Đaša Burzan,

predsjednik Komisije Skupštine Crne Gore za utvrđivanje činjenica u vezi sa otmicom u Štrpcima, rekao je na Konferenciji u Podgorici da ovo tijelo nije ništa moglo uraditi iz prostog razloga što su nadležne vlasti odbijale suradnju. "Punih je devet mjeseci" kaže dr Burzan, "bilo potrebno da dobijemo dozvolu za uvid u spise nadležnih organa u Užicu koji su vodili istragu. Dozvola je dobijena, ali se ne zna kad će nas pozvati i omogućiti nam da vidimo ta dokumenta".

Rodbina otetih putnika neumorno je, u međuvremenu, obijala pragove svih republičkih i saveznih kabinet i štrajkala gladi u potrazi za istinom. Kada ih je primio predsjednik Srbije Slobodan Milošević u Beogradu 25. maja 1993, obećao im je da će "prevrnuti nebo i zemlju" i rasvjetiti sudbinu njihovih bližnjih. Ministar unutrašnjih poslova Srbije Zoran Sokolović izjavio je u Prijepolju još ranije (mart 1993) istim potrođicama da "kakvi bi to mi bili ministri, ako ih ne uspijemo pronaći". Predsjednik SR Jugoslavije Zoran Lilić izrazio je spremnost u Novom Pazaru 23. septembra 1994. da će se ukoliko mu Komisija Skupštine Crne Gore dostavi službeni poziv da govoriti o tom slučaju, "rado odazvati".

Što Miloševića sve ovo vrijeme spriječava da izvrši svoje obećanje? Zaista, kakav je to Sokolović ministar? Što znači kada se Lilić kao predsjednik federalne države ne osjeća obaveznim da odgovori na pismeni zahtjev crnogorske parlamentarne komisije?

Kao malo što, tragedija u Štrpcima dovela je u pitanje same osnove ovlađivanja pravne države i pokazala kako u njoj postoje dva reda građana. Prvi su srpske i crnogorske nacionalnosti, a građani drugog reda su svi ostali. Jer, ispada da je ime u ličnoj karti "drugorazredne" nacionalnosti dovoljno da za nestanak bez traga. Jasmina Husović, supruga otetog Rifata, kaže u listu "Liberal": "Od države sam dobila oko dvadeset maraka... Toliko košta povratna karta za Beograd... Sramota je i za državu i za predsjednika."

Ako i nije poznato dokle su nadležni organi stigli u rasvjetljavanju otmice u Štrpcima, porodice otetih i nevladine organizacije za zaštitu ljudskih prava nastoje koliko god mogu da rasvijete što se to desilo u Štrpcima 27. marta 1993. Fond za humanitarno pravo u Beogradu je na temelju svojih istraživanja ustanovio da je grupa uniformiranih i naoružanih muškaraca sa četničkim obilježjima bila u vlaku broj 671 još u Beogradu. Svjedoci dalje navode da je konduktor u pratnji dvojice policajaca pregledao lične karte i imena upisivao na vozne karte, što je opravdano mjerama protiv švercera Strojovoda Željko Radočića zaustavio je vlak u Štrpcima, signal za zaustavljanje dao je tamošnji otpravnik kontrolne stanice Slobodan Ičagić. Koliko je poznato, nitko nije tražio iskaz od njih. Saznaje se, međutim, da Ičagić tvrdi kako ga je grupa

naoružanih vojnika prisilila da zaustavi vlak.

Podgorički tjednik "Monitor" (26. augusta 1994) navodi da je otet u Štrpcima i Ivica Martinović iz Vinkovaca, u ono vrijeme na osluženju vojnog roka u kasarni Vojske Jugoslavije "Stari aerodrom" u Podgorici.

To se objašnjava "greškom", pošto je u ličnim dokumentima imao "šahovnicu". Pušten je nakon nepuna 24 sata kada je ustanovljeno da mu je otac poginuo u borbi sa Hrvatskom vojskom u Slavoniji i vraćen je u kasarnu. U istim novinama piše da se izvjesni Milovan Tripković, neposredni učesnik otmice, nekoliko mjeseci kasnije lječio u zemunskoj bolnici, tzv. komori. On je, kako se navodi, tvrdio da je nalog u vidu telefaksa za "akciju" u Štrpcima stigao iz samog Beograda. "Monitor" zato postavlja pitanje kako je moguće da se od Martinovića, Tripkovića, Radočića, Ičagića, konduktora i policajca - pratnica vlaka koji su legitimirali putnike, i po izjavama svjedoka, direktno

učestvovali u otmici, nisu mogli dobiti adekvatni iskazi i istraga pomakne sa mrtve točke.

MUP Srbije obnarodovao je, nedugo nakon otmice, kako je uspostavljena veza sa nadležnim organima u Republici Srpskoj (RS). Član kabinetra Slobodana Miloševića rekao je jednoj od očajnih majki da je dr Radovan Karadžić obećao da će se lično zauzeti da se čitava stvar što prije riješi. I zaista, iz RS je 6. jula 1993. prispjela u Beograd izjava tamošnje vlaste. U njoj se kaže da je Vojska RS razbila paravojnu grupu koja je izvršila otmicu, te da je ta grupa izmanipulirana i podstrekivana od obavještajnih službi iz inostranstva. I to bi bilo sve. Bez imena počinjoca, bez njihovog izvođenja pred sud, i što je najvažnije, bez ikakve naznake što se desilo sa otetim putnicima. Rodbina i dalje nastavlja obilaziti bez ikakvih rezultata različite zvaničnike, a u decembru 1993. Skupština Crne Gore formira već pomenutu višestranačku Komisiju. Kakvi su rjeni rezultati, objasnio je već dr Burzan.

Cinilo se da je otmica u Štrpcima već zataškana kao i otmica u Sjeverinu koja se desila četiri mjeseca ranije i kada je oteto sedamnaest građana SR Jugoslavije muslimanske nacionalnosti. A onda ju je gromopucateljno u žiju javnosti vrati nitko drugi do Zoran Lilić. U intervju "Politici" od 20. augusta 1994. rekao je da je svima poznato da je izvšilac otmice bio "nekakav Lukić". Njega je, "rizikujući živote uhapsila naša policija". Jugoslavija ga je izručila RS zato što je obećano da će mu tamo suditi. Međutim, kada je izručen, rukovodstvo Republike Srpske "odamah ga je ustilo i čak nagradilo. Tim činom je postalo jasno ko bi mogao da bude idejni tvorac otmice putnika, a Lukić da je puki izvršilac. Osnovna zamisao bila je da se izazovu krvavi sukobi u oblasti Prijepolja i Pribroja, kako bi

Zorane... Zorane!

"Muk je vladao u sali kad se pojavio predsednik Milošević. Ispred stola je zastao. Pogledom je prelazio preko ljudi ispred sebe. Imala sam utisak da zastaje na svakom čoveku, da pamti lice. Pored njega je seo Zoran Sokolović. Za vreme dvosatnog razgovora, ministar je najviše dva puta podigao pogled sa stola. Nije se pomerao čak ni kada mu je predsednik Milošević postavljao pitanja: 'Je li, Zorane, da li ste znali za ove podatke koje iznose ljudi?' 'Zorane, da li su saslušani svedoci,' 'Zorane, kada možete izaći s tačnim podacima'. 'Zorane, mi imamo čoveka koji je to uradio...' Ministar policije Zoran Sokolović je, uglavnom klimao glavom, a o tom čoveku (Lukiću) je rekao: 'Predsedniče, da kažem otvoreno, mi smo ga kidnapovali'. Nisam sigurna, ali mi se čini da ga je predsednik Milošević besno pogledao i odbrusio mu: 'Ma radite šta hoćete, samo ga držite.'

Nema šta, predsednik je delovao zabrinuto, uverljivo i svi su izašli s velikom nadom. Ostavio je utisak kao da će on lično pretražiti zemlju i nebo. I na mene je ostavio dubok utisak. Nijednu pogrešnu reč nije izgovorio. Pažljivo je slušao svakog od članova porodice otetog, postavljao pitanja u vezi sa podacima koje je iznosila rodinka, pokazivao ljutnju zbog glupih odgovora ministra policije..."

(NATAŠA KANDIĆ O SUSRETU SA SLOBODANOM MILOŠEVIĆEM)

OBEĆANJA, OBEĆANJA: Slobodan Milošević sa rodbinom otetih putnika

se kroz tu, nacionalno mešovitu sredinu, prelio rat na prostore Srbije i izazvalo uvlačenje Srbije i Crne Gore, odnosno SR Jugoslavije u ratni vihor".

Na ovakvu Lilićevu izjavu reagirao je pjesnik Božidar Vučurević, gradonačelnik trebinjski. "Vraćajući se na slučaj Šrpci", rekao je on, "Lilić se spustio na nivo komandira policijske stanice i zbog toga su ga u RS mnogi opsovali". Dr Konstantin Obrađović, stručnjak za međunarodno pravo, međutim, smatra ("Vreme", 29. avgust 1994) kako postoji pravno tumačenje da se "nekakvom Lukiću" mora suditi u SRJ. Naine, prema Zakonu o krivičnom postupku, gradani Jugoslavije se ne mogu izručivati. Dodatno je pitanje kome je "nekakav Lukić" izručen. Republiku Srpsku kao državu nije priznala ni SRJ, a i osnov za ekstradiciju je samo tamošnja tvrdnja - kako Lilić priznaje - "da će njihovo pravosude to da završi".

Ispada da se predsjednik SR Jugoslavije

DRAŠKO GAGOVIC
PODSEĆANJE: Protest ispred Skupštine SRJ

sjetio otmice u Štrpcima isključivo u dnevno-političke svrhe. Raskol Beograda i Pala u to vrijeme dobivač je na zamahu i slučaj je trebalo da posluži kao prilika da se napakosti dr Kariću i njegovima. To potvrđuje i što otmica kasnije nije pominjana i što je

Lilić zaboravio da se "vrlo rado odazove" crnogorskoj parlamentarnoj Komisiji i saopćio joj do kojih je saznanja došao. Isto tako, pokazuje se i da srpska država istočno od Drine ne može otkloniti sumnju od umiješanost u cijeli slučaj.

Rifat Rastoder, predstavnik rodbine otetih

Vlast prikriva zločin

VREME: Šta su konkretno nadležne vlasti uradile na rasvjetljavanju okolnosti otmice putnika iz voza u Štrpcima?

RASTODER: Izuzev početnih izraza saučešća i brojnih obećanja, vlasti u Crnoj Gori i Srbiji, i pored mnoštva pouzdanih tragova i činjenica, do sada ama baš ništa konkretno nijesu učinile da se otmica razjasni i eventualno spasu životi otetih. Činile su, međutim, sve da se zločin prikrije i zaboravi. Ova tvrdnja se može dokazati nizom dokumenata i saznanja do kojih je došla rodbina i nekoliko humanitarnih organizacija. Treba li podsjećati na prvu vijest agencije "Tanjug" nastalu - kako se tvrdilo - prema izvorima bliskim Vojsci Jugoslavije, u kojoj se kaže da je u Štrpcima, pored muslimana, oteto i devet Srba; dva Hrvata i dva strana državljanja. Jasno je da se od samog početka pokušavalo "dokazati" da nije u pitanju zločin genocidnog karaktera, već običan teroristički čin. Na tu vijest su se pozivali i državni organi, pa i Vlada SRJ. Državni mediji su potom ispredali monstruoze priče o

otetim, poput one objavljene u "Pobjedi" od 5. marta 1993. godine, u kojoj se naglašava da su oteti "bliski saradnici muslimanskih snaga u Bosni".

▼ Možete li nam nešto više reći o otetim putnicima?

Zarad svekolike javnosti i, prije svegā, moralnog digniteta otetih i njihove rodbine, ponovici ono što stalno ponavljamo. Oteti Ismet Babatić se "kobnog dana" vraćao sa poslovnog sastanka - treba li isticati sa Srbima, na Zlatiboru, gdje ga je uputio njegov kum Bošković iz Podgorice. Esad Kapetanović se iz Beograda, gdje je radio, uputio u Bijelo Polje da se odazove na vojni poziv koji ga je čekao kod roditelja. Ilijaz Licića, zaposlen u Beogradu, uputio se da vikend proveđe sa porodicom u Loznoj kod Bijelog Polja. Nosio je, kažu svjedoci, nešto namirnice i džak brašnā. Takođe u Beogradu zaposleni Fehim Bakija odlučio je da vikend proveđe kod porodice, isto kao i Šećo Softić i Justuf Rastoder. Rifat Husović se kobnog dana, nakon privatnog boravka, vratio iz Beograda, a sa njim se sasvim slučajno

našao i maloljetni Esad Dječević. Halil Župčević, izbjeglica iz Trebinja, vraćao se iz Beograda gdje je u stranim ambasadama pokušao da dobije vizu za odlazak u inozemstvo; u Rožaje, gdje je bio smješten, nije se vratio. Zvjezdan Zuličić, drugi izbjeglica iz Bosne, koji je imao prebivalište u Srbiji, jer je igrao fudbal u Klubu Petrovca na Milovi, trenutno je da obide rodbinu po majci u Nikšiću itd. Eto, to su ti "sumnjiivi elementi", odnosno nedužni bespomoćni ljudi koje su zgrajile nečije prijave i zločinačke ruke, naravno, po nečijem nalogu.

▼ Vlasti se pravda da je nemoćna zato što se otmica dogodila na teritoriji druge države?

Da, a to počinju prihvatanjem i neki međunarodni činioći. Na stranu, međutim, to što svjedoci tvrde da je otmica pripremljena u samom vozu, još tokom kretanja od Beograda do Štrbac, gdje su odabrani putnici samo izvedeni, ali je bitno, što je nepobitna istina, da je željeznička stanica u Štrpcima, uključujući svu imovinu - prugu, zgrade, pa i zaposlene radnike, bila i ostala imovina ŽTP Beograd, odnosno Republike Srbije. To se lako može provjeriti u katastarskim i imovinskim knjigama, kao i to ko je tu stanicu obezbjedio i čija je vojska bila okolo.

Dovoljno, međutim, govori podatak o prekidu istrage i izučenju bosanskim Srbiima izvjesnog Milana Lukića, osumnjičenog

Sandžački odbor za zaštitu ljudskih prava i sloboda Novi Pazar objavio je u maju 1994. spisak otetih putnika iz vlaka 671 na stanici Štrpc 27. februara 1993:

1. Alomerović Adem (59), Prijepolje, zaposlen u "Raketi" - Prijepolje, otac četvoro djece
2. Bakija (Džanka) Fehim (43), Bijelo Polje, zaposlen u poduzeću "Planum" - Beograd, otac troje djece
3. Babačić (Muja) Ismet (30), Podgorica, zaposlen u poduzeću "Val strit" - Podgorica, oženjen
4. Ilusović (Šućra) Rifat (26), Bijelo Polje, zaposlen u Bijelom Polju
5. Samir Rastoder (45), Podgorica, zaposlen u Beogradu
6. Kapetanović (Hasiba) Esad (19), Podgorica, zaposlen u preduzeću "Rad" Beograd, otac jednog djeteta
7. Ličina (Čamila) Ilijaz (43), Bijelo Polje, zaposlen u preduzeću "Ratko Mitrović" - Beograd
8. Nihad Šahman (30), Bijelo Polje, radnik, otac jednog djeteta
9. Dečević (Biga) Senada (16), Bar, učenik iz Bara
10. Zupčević (Ahmeta) Halil (49), izbjeglica iz Trebinja, otac dvoje djece

Inače, uloga "nekakvog Lukića" u otmicu u Štrpcima prilično je misteriozna. Ime mu je Milan. Po podacima kojima raspolaže Fond za humanitarno pravo, hapšen je više puta. Prvi put to je bilo 20. oktobra 1992. kada su on i izvjesni Dragičević narođani zatečeni u Sjevérinu neposredno nakon tamošnje otmice. Zoran Sokolović je izjavio da postoji sumnja da su povezani sa tom otmicom. Međutim, ubrzo su oslobođeni. MUP Srbije je saopćio da nema osnova da se privredni zadržavaju, odnosno da su se

da je jedan od neposrednih izvršilaca otmice. Kako opet tumačiti činjenicu da se na hiljadama stranica izvještaja Komisije SRI za zločine na prostorima bivše SFRJ nije moglo naći ni slova o zločinu u Štrpcima.

▼ Kakav je odnos vlasti prema porodicama otetih i šta je urađeno na njihovom materijalnom zbrinjavanju?

Umjesto pažnje prema porodicama otetih radnika i sugrađana iz preduzeća - uglavnom beogradskih, u kojima je većina otetih radnika, porodicama su razaslatata rješenja o otkazima otetima, gde ironije - zbog nedolaska na posao!!! Tako su ove porodice ostale bez ikakve materijalne i socijalne zaštite, a redovnim putem prava iz radnog odnosa otetih nemogu se ni ostvariti dok se ne utvrdi pouzdana i zvanična istina o njihovoj sudbini.

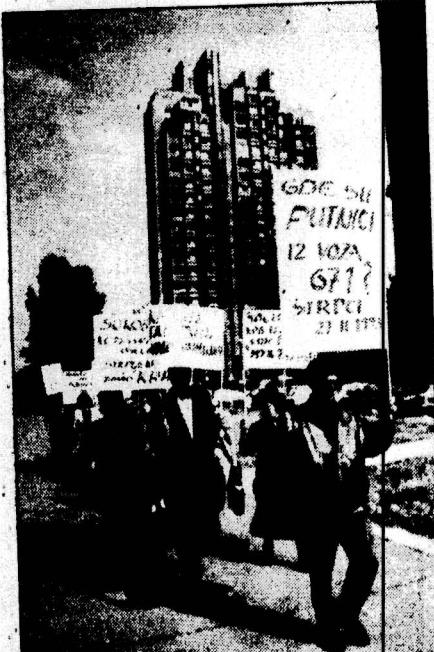
Briga crnogorskog vlasti svela se na dodjelu jednokratne pomoći porodicama otetih u iznosu od po 20 njemačkih maraka. Na apele i proteste porodica da se saopšti istina o sudbini njihovih najblžih, više se niko i ne osvrće. S druge strane, vrlo su predani kojekakvi specijalisti prepoznatljive takteke "raspamećivanja", koji porodice i rodbinu prosto zasipaju raznim zbumujućim dezinformacijama i provokacijama. Sve, zapravo, upućuje na to da je sada u toku i na djelu još jedan zločin - i nad porodicama otetih. ■

Spisak

11. Čorić Rasim (40), selo Zaluga (Prijepolje), zaposlen u "Limci" - Prijepolje, otac troje djece
12. Nijazim Kajević (30), Prijepolje, zaposlen u Pošti - Priborj
13. Fikret Memović (40), Prijepolje, zaposlen u ŽTP - Beograd, otac dvoje djece
14. Hanic Muhičić (27), Prijepolje, zaposlen u preduzeću "Zmaj" - Beograd
15. Sofić (Mula) Šećo (48), Bijelo Polje, zaposlen u ZGP - Beograd
16. Topuzović Džafer (55), Prijepolje, zaposlen u preduzeću "Planum" - Prijepolje
17. Preljević Safet (22), Prijepolje, zaposlen u privatnoj radnji u Beogradu, otac jednog djeteta
18. Zeković Fevija (54), Prijepolje, vlasnik radnje u Kraljevu, otac troje djece
19. Toma Buzov, vojni penzioner iz Beograda
20. Zvezdan Zuličić (23), student, izbjeglica iz Sarajeva
21. Fehim Sefić (43), iz Vrbe kod Bijelog Polja, zaposlen u "Planumu", otac četvoro djece

om službom organizirao otmicu. Visoki funkcionari Socijalističke partije Srbije - Borisav Jović, Ivica Dačić i Goran Perčević odbili su da za agenciju "Beta" daju bilo kakav komentar.

Mujo Bačić, čiji je sin otet, rekao je na Konferenciji u Podgorici: "Teško mi je kada se o njemu (sinu) ništa ne zna, kada se ne zna da li je živ ili mrtav. Pomislim kako bih bio srećan da umjesto ovih godišnjica,

TRANSPARENTI: Pitanja bez odgovora

slavim rodandan mojem unučetu. Mnogi su u bolu i tuzi sa nama, ali od vlasti nema razumijevanja. Kažu da su Štrpci u drugoj državi, a zna se da je u to vrijeme Vojska Jugoslavije 30 kilometara u dubini od Štrbača kontrolisala teritoriju Bosne i Hercegovine. To je nepobitna istina koju niko neće da prizna". ■

FILIP ŠVARM, VELIZAR BRAJOVIĆ I
DOKUMENTACIONI CENTAR "VREME"